

Toponomija dijela Splitske zagore

Mate Matas*

U radu je obradena toponomija dijela Splitske zagore - kraja u sjevernom zaleđu Splita. Toponomijska građa najvećim je dijelom prikupljena na području općine Lećevice i to terenskim istraživanjima, analizama katastarskih i topografskih karata te razgovorima s lokalnim stanovništvom.

Cljučne riječi: toponomija, toponimi, oikonimi, patronimi, oronimi, hidronimi, Zagora, općina Lećevice.

Toponymy of a Part of Splitska Zagora

This work deals with the toponymy of a part of Splitska Zagora (Dalmatia) - a region in the northern background of Split. The toponymic material has been collected mostly in the area of the municipality of Lećevice, mainly by field research, by the analyses of the cadastre and topographical maps, as well as by talking to the local population.

Key Words: toponymy, toponyms, oikonyms, patronyms, hydronyms, Zagora, municipality of Lećevice.

UVOD

Toponomija predstavlja ukupnost svih toponima nekog prostora. Za znanost koja proučava toponime koristi se naziv toponimija, a ponekad toponomastika ili toponimika. Toponimija je dio onomastike (nastale u XIX. st.), tj. one grane lingvistike koja proučava i antroponime.

Sudeći prema broju radova pisanih na hrvatskom jeziku, moglo bi se zaključiti kako se geografi Hrvatske nisu često služili toponimijskim analizama i istraživanjima. Primjena toponimijskog pristupa u Hrvatskoj uglavnom se svodi na periferne analize u pojedinim radovima s naglašenijom historijsko geografskom problematikom. Temeljnih radova iz toponimije i metodologije njezine primjene u geografskim istraživanjima, izuzevši hvale vrijedan pokušaj Radovana Pavića (R. Pavić, 1980.), nažalost nema. O toponimijskom pristupu ili konceptu u geografiji rijetke su informacije i u djelima koji se bave uvodom u geografiju, odnosno metodama i postupcima u geografskim istraživanjima. O toponimiji su više pisali hrvatski jezikoslovci¹ i to ne samo o lingvističkom nego i o izrazito geografskom aspektu toponimijskih analiza. Hrvatski jezikoslovci izdaju i poseban onomastički časopis².

* Dr. sc., docent, Visoka učiteljska škola Petrinja, Trg Davorina Trstenjaka 12, 44.200 Petrinja, Hrvatska/Croatia.

ULOGA TOPONIMIJE U GEOGRAFIJI

Toponimija ili geografsko nazivlje predstavlja značajan izvor podataka za raznolika geografska proučavanja, a posebno ona s historijsko geografskim predznakom. Naime, postojeće geografsko nazivlje, kao i ono koje je nestalo ali o njemu postoje odgovarajući podaci, pruža mogućnost analize promjena u prostornoj stvarnosti, kao npr. promjene u gospodarskom značenju i funkcijama (stočarske, ratarske, trgovačke, obrtničke, prometne i sl.), promjene u naseljenosti, lokaciji i značenju pojedinih naselja, krajoliku i prirodno-geografskim obilježjima (hidrografija, vegetacija, okršavanje i sl.). Toponimi također mogu upućivati na zaključke o migracijama stanovništva, o promjenama u nacionalnoj i religioznoj strukturi stanovništva, o socijalnim odnosima, političkim utjecajima i ovisnostima, o jezičnim, kulturološkim civilizacijskim i drugim utjecajima bližih ili udaljenijih prostora ili zajednica. Osim toga, u geografskom nazivlju (posebice starijem) kao izrazu narodnog (anonimnog) jezičnog stvaralaštva naziru se i tragovi nekih nestalih jezika, naroda i tipova pejzaža. Geografsko nazivlje čini dio kulturnog nasljeđa svakog naroda i bitna je oznaka njegovog identiteta te otpornosti nacionalnog bića. Ono ukazuje na kontinuitet naseljenosti, na čuvanje osebnosti i utvrđivanje povijesnog prava teritorijalnoga karaktera, zbog čega ima izuzetno nacionalno-političko značenje. Raznoliko geografsko nazivlje svjedoči i o nekadašnjim drugačijim geopolitičkim odnosima. U tom pogledu zanimljivi su primjeri Banovine, Vojne krajine, Hrvatskog primorja i sl.

Važnijim izvorima u toponimijskim istraživanjima smatraju se:

- Povijesni dokumenti i kartografski materijali na osnovi kojih, čak i u slučaju ako se radi o falsifikatima, toponimijske sadržaje možemo smatrati vjerodostojnima.

- Suvremene topografske karte (1:200 000 do 1:25 000) te osnovna državna karta (1:5000).

- Topografski planovi, naročito katastarski. Zbog krupnog mjerila (1:2880) katastarski planovi jedan su od najvažnijih izvora i pružaju izobilje toponimijske građe. Dakako, ovo više vrijedi za katastarske planove rađene u 19. stoljeću nego za one kasnije. Međutim, toponimija katastarskih planova ipak je manjkava, budući da se ona uglavnom odnosi na naseljene, odnosno poljoprivredne površine, pa je toponimija šumskih predjela izuzetno slabo zastupljena.

- Popisi stanovništva po naseljima i dijelovima naselja.

- Pučka toponimija prema kazivanju starosjedilaca i došljaka, što je važno za izvornu i noviju toponimiju.

Kriteriji za podjelu toponimije brojni su i raznoliki. Geografiji najbliži jesu:

- A. S obzirom na prostorni obuhvat po kojima se toponimi najčešće svrstavaju u skupine makrotoponima, mezotoponima i mikrotoponima.

- Makrotoponimima se smatraju oni koji se javljaju na kartama mjerila 1:300 000 ili još sitnijima. Među makrotoponimima najvažniji su regionimi ili horonimi. U našem slučaju to su, primjerice, srednja Dalmacija, Dalmatinska zagora, Gorski kotar, Lika, itd.

- Mezotoponimi su svojstveni za mjerila od 1:25 000 do 1:300 000; ova je toponimija najznačajnija za uobičajena, standardna regionalna istraživanja.

- Mikrotoponimima se smatraju toponimi zabilježeni na planovima i kartama s mjerilima krupnijim od 1:25 000. Pored ovih zabilježenih toponima, u mikrotoponime valja ubrojiti i one koji su samo usmeni, a poznati su stanovnicima barem jednog zaseoka.

B. U etimološkom smislu toponimi mogu biti semantički i lingvistički.

a) Semantička ili geografska toponimija razlikuje: logične i nelogične ili slučajne toponime, zatim primarne i sekundarne, skupne i pojedinačne, toponime s dvostrukim značenjem i sl.

- Logičnim se toponimima smatraju oni koji su izraz odgovarajućih povijesnih ili suvremenih sadržaja u prostoru, a nelogični oni bez odgovarajućeg objašnjenja u historijsko-geografskoj stvarnosti.

- Primarni (izvorni ili prvobitni) toponimi odnose se uglavnom na najvažnije sadržaje. Obično su stariji i prema njima se onda stvaraju ostali - sekundarni (izvedeni) toponimi. Tako se npr. nizina uz Savu (primarni toponim) prema glavnom toku naziva Posavina (sekundarni toponim), prema Cetini Cetinska krajina, prema Sinju Sinjsko polje i sl.

- Skupni se toponimi odnose na skupine naselja u okviru zajedničkog ojkonima. Primjera radi spomenimo ojkonom Miljevci (sa selima: Bogetić, Brištane, Kaočine, Kavalić, Drinovci, Ključ i Širitovci), Podstranu, Poljica i sl.

- Toponimi s dvostrukim značenjem odražavaju dvostruke sadržaje i funkcije, primjerice Tor (kod Lokava) označava: mjesto gdje se zatvara stoka (tu je, dakako, uvijek više torova), mjesto privremenog boravka stanovništva, ali i proces gnojenja (torenja) što znači da ovaj toponim ima stočarsko, ratarsko i naseobeno značenje. Dvostruko značenje mogu pokazivati i složeni toponimi kakvi su npr. Gorski kotar ili Ravna Gora. U prvom slučaju radi se o šumskom, tj. gorskom i graničnom, tj. "kotarskom" prostoru; u drugom slučaju o naselju, nastalom na visoravni nekada obrasloj ili okruženoj šumom (R. Pavić, 1980.).

- Paralelni toponimi obično su horonimi; takvi su, primjerice, povijesni pojam Hrvatskog Primorja i Kvarnera, zatim Gornja hrvatska Podravina ili Varaždina i sl.

Uz navedene kriterije toponimi se mogu svrstavati i po različitim drugim odrednicama kao na primjer:

- Toponimi s povijesnim kontinuitetom. U njima su povijesna funkcija ili značenje prema kojima je toponim nastao u određenoj mjeri, zastupljeni i u suvremenom razdoblju (npr. Veliko Trgovište u Hrvatskom Zagorju, itd.).

- Toponimi bez povijesnog kontinuiteta. Funkcije ili značenje po kojemu je toponim nastao u povijesnom razdoblju naknadno su potpuno izgubljene (npr. toponimi Grad, Gradina, Crkvina, Mliništa, Selišta i sl.).

- Neologizmi ili toponimi nastali u suvremenom razdoblju. Iako se ne ističu brojnošću, predstavljaju važan dio toponomije (primjerice nazivi novih umjetnih jezera, brana, novi znanstveni nazivi koji su ušli u najširu upotrebu i sl.).

Lokacijski toponimi pokazuju smještaj različitih sadržaja (primjerice naselje Nisko, Visoka i sl.).

Predjelni toponimi najčešće imaju i pejzažno značenje: ako se radi o oronimima (morfonimima) onda se odgovarajući toponim ne odnosi samo na označeni vrh, nego i na čitavo reljefno uzvišenje. Predjelni toponimi koji su makro ili mezo karaktera, a odnose se na neku zemlju ili regiju, nazivaju se horonimima ili regionimima.

Morfonimi (oronimi i speleonimi) su toponimi svih reljefnih površinskih ili podzemnih oblika.

Klimatski toponimi odražavaju neka meteorološka ili klimatska svojstva određenog područja.

Hidronimi su toponimi koji se odnose na vode.

Florističko-vegetacijski toponimi povezani su s florističkim sastavom i vegetacijskim pokrovom.

Zoonimi su toponimi različitih sadržaja, a odražavaju svojstva faune.

Etnonimi se odnose na narod i etničke skupine.

Religijski toponimi u vezi su s vjerskim sastavom stanovništva, crkvenim funkcijama te materijalnim ostacima crkvenih i kulturnih sadržaja uopće.

Ojkonimi su toponimi naselja; najvažniji su urbonimi i patronimički ojkonimi.

Ekonomski toponimi izražavaju neke gospodarske funkcije, prije svega ratarske i stočarske, ali i druge funkcije u prostoru (rudarstvo, promet itd.).

Vojni i administrativni toponimi odnose se na vojne, strateške ili političke i upravno-teritorijalne sadržaje.

Memorijalni toponimi odnose se na sadržaje koji su povezani s važnijim povijesnim zbivanjima i osobama općenito.

b) Uz semantičku toponimiju za geografske analize od velike su koristi i rezultati lingvističke toponimije. Naime lingvistička se toponimija (koja se smatra dijelom onomastike, odnosno jezikoslovne znanosti) bavi proučavanjem rasporeda toponima, njihovom učestalošću i sl., bez obzira na to javljaju li se kao pridjevi (npr. rijeka Dobra od "dobra" voda), apelativi (ojkonim Lokve prema apelativu lokve), abrevijacije (Mrko-palj od Mrko Polje, Sustipan od Sveti Stipan), metafore (Vražji prolaz, Željezna vrata, sve u smislu sutjeske), metateze (Parg od Prag), antonimi (zaseoci Velike i Male Drage, reljef Velika i Mala Kapela itd.), ktetici (Makarska, tj. makarska luka, odnosno luka Makra), tropi neologizmi, strane ili kroatizirane riječi i sl.

Učestalost, odnosno ponavljanje i prostorna raširenost istih toponima, važna je osobina toponimije. Ona može ukazivati na: migracije stanovništva i njihove faze (kada se isti patronimički ojkonim nalazi u emigracijskom i imigracijskom prostoru³), vlasničke odnose i sl.

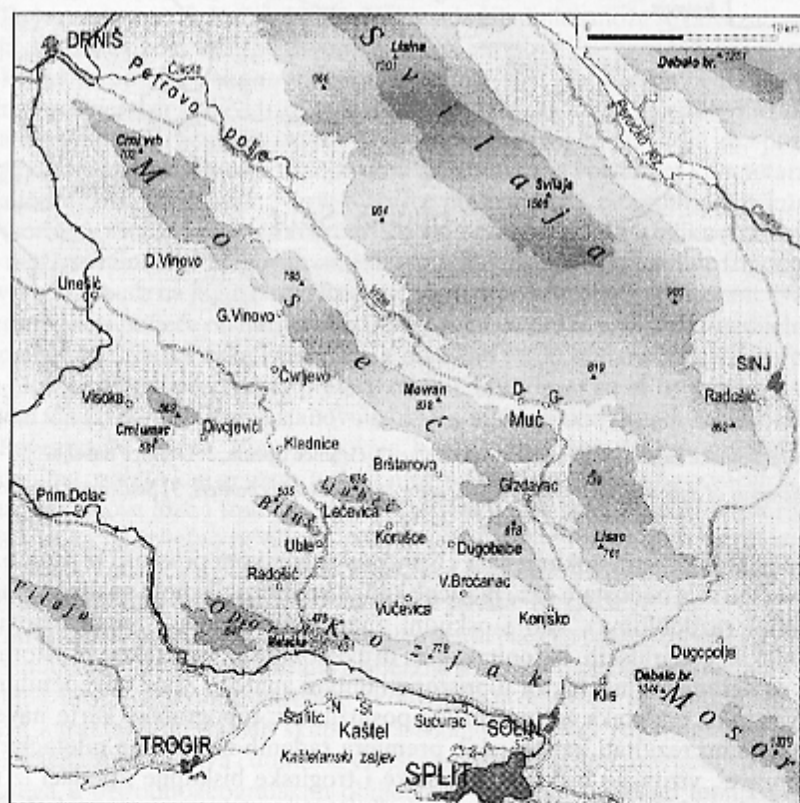
U toponimijskim istraživanjima koriste se sinkronijske (obuhvat svih toponima u određenom, ograničenom vremenskom razdoblju) i dijakronijske metode (analiza pojedinih toponima i njihovih promjena u nekom vremenskom slijedu). Sinkronijska metoda češće se primjenjuje u osnovnim odnosno početnim ili ekstenzivnim geografsko-toponimijskim istraživanjima u kojima se analiziraju toponimi u skladu s glavnim sadržajima prostora, tj. oronimi, hidronimi, patronimici itd. (R. Pavić, 1980.).

ANALIZA TOPONIMA DIJELA SPLITSKE ZAGORE

Splitska zagora najčešće se definira kao prostor između Kozjaka i Mosora na jugu te Dinare na sjeveru koji je u gospodarskom i društveno političkom pogledu najizravnije povezan sa Splitom. U upravno političkom pogledu taj se prostor podudara sa zagorskim dijelom Splitsko-dalmatinske županije i on zahvaća oko 68% ukupnog

županijskog prostora. U fizičko geografskom smislu Splitska zagora izrazito je krško i vodom oskudno područje kojim u vegetacijskom smislu dominira makija i šikara i koje ima izrazito labilnu ekološku ravnotežu. Zbog snažnog egzodusa u prošlom stoljeću, a posebice u njegovom drugom dijelu, Splitska je zagora poprimila obilježja rijetko naseljenog prostora s nepovoljnim starosnim (apsolutna dominacija starog stanovništva) i gospodarskim sastavom stanovništva te zamiranjem svih gospodarskih aktivnosti.

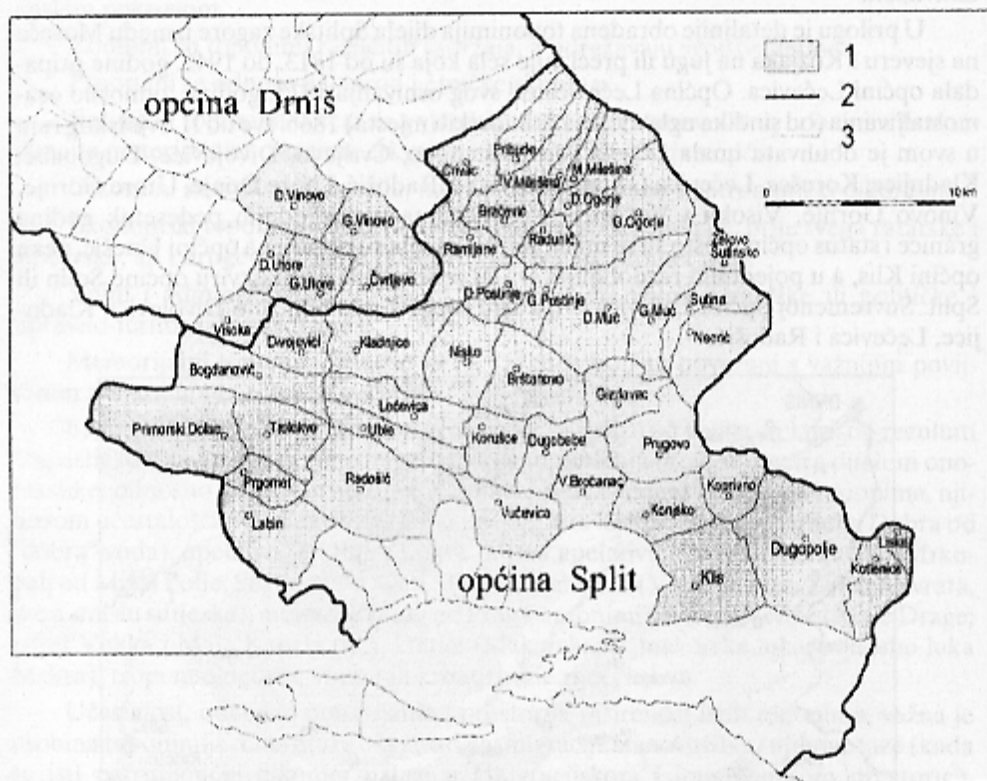
U prilogu je detaljnije obrađena toponimija dijela Splitske zagore između Moseča na sjeveru i Kozjaka na jugu ili preciznije sela koja su od 1813. do 1942. godine pripadala općini Lećevica. Općina Lećevica od svog osnivanja 1813. godine, odnosno osamostaljivanja (od sindika uglavnom iz primorskih mjesta) 1866. sve do II. svjetskog rata u svom je obuhvatu imala 14 sela i to: Brstanovo, Čvrlevo, Divojeviće, Dugobabe, Kladnjice, Koruše, Lećevicu (s Ublima), Nisko, Radošić, Utore Donje, Utore Gornje, Vinovo Gornje, Visoku i Vučevicu. Promjenama u posljednjih pedesetak godina granice i status općine često su se mijenjali. Neka sela su pripojena općini Unešić, neka općini Klis, a u pojedinim razdobljima sva su se sela nalazila u okviru općine Solin ili Split. Suvremenoj općini Lećevica pripadaju svega 4 sela odnosno Divojevići, Kladnjice, Lećevica i Radošić.

Sl. 1. Pregledna karta Splitske zagore

Fig. 1 A map of Splitska Zagora

Spomenuti prostor predstavlja toponimijski bogato područje. To je i razumljivo, ako se uzme u obzir da je vjekovima bio nezahvalno granično područje i poprište brojnih sukoba, manje zbog njega samog, a više zbog nekih drugih razloga i prostora te da su u njemu kraće ili duže vrijeme obitali slojevi stanovništva različiti po stupnju razvoja, gospodarskim aktivnostima, nacionalnim, vjerskim i političkim obilježjima i koji su znakove svoje nazočnosti ostavljali u raznolikom i bogatom nazivlju.

Sl. 2. Naselja Splitske zagore; 1. Obradivano područje; 2. Granice općina; 3. Granice naselja.

Fig. 2 Settlements of Splitska Zagora; 1) Analysed area; 2) Municipality borders; 3) Settlement borders.

Nedostatak pisanih dokumenata i isprava o zagorskom prostoru iz ranijih razdoblja (za većinu sela nedostaju čak i matične knjige koje su uglavnom spaljene u nesigurnim ratnim razdobljima), kao i oskudni znanstveni radovi i analize povijesnih, demografskih, geografskih, toponimijskih i drugih obilježja zagorskog prostora, predstavljali su ograničavajući faktor u pristupu i dubini analiza. Zbog navedenih razloga kao glavni izvor podataka za ovaj prilog poslužile su: topografske karte navedenog prostora⁴, zatim rezultati katastarskih premjera rađenih za vrijeme mletačke⁵ i austrijske uprave⁶, vizitacije biskupa iz splitske i trogirke biskupije⁷, podaci iz turskih deftera⁸, isprave i znanstveni radovi o pojedinim primorskim mjestima (u kojima se periferno spominju i zagorska sela), noviji radovi o geografskim i povijesnim obilježjima zagorskog prostora⁹ te razgovor s mještanima.

NAZIVI NASELJA MJESTA ILI OJKONIMI

Nazivi sela Iz skromnih povijesnih podataka vidljivo je da su nazivi većine sela stari i po nekoliko stoljeća. Tako se, na primjer, selo Radošić s današnjim nazivom spominje već u XI. stoljeću, a Visoka u XIII. stoljeću (K. Kužić, 1977.). U prijepisu posjeda kotara Klis izvađenom 1379. godine iz registra Kraljevine Hrvata u Ninu, navodi se da kliškom kotaru pored ostalih posjeda pripada i teritorij Dubrava sa selima: Brštanovo, Kladnjice, Korušće, Nisko, Radošić, Visoka i Vučevica (L. Katić, 1958.).

I u turskim defterima iz 1550. godine spominju se: Brštan (vjerojatno današnje Brštanovo), Dugobabe, Kladnjice, Lečevica i Uble, Nisko, Visoka, Radošić, Utori, Vito (vjerojatno današnje Vinovo), Zagoričani (nekadašnje ime Divojevića). S današnjim nazivima sva se sela spominju i u mletačkom katastru iz 1711. kao i u svim naknadnim dokumentima.

Imena većine sela spominju se i u Akademijinu Rječniku hrvatskog ili srpskog jezika, a za neka je objašnjeno i moguće porijeklo odnosno značenje. Tako se, na primjer, naziv Brštanovo povezuje s biljkom brštan, brštran, bršljen - hedera helix (fitonim), naziv Čvrljeva s pticom čvrljak (turdus vulgaris) koja pripada porodici drozdova (zoonim). Naziv sela Divojevići povezuje se s prezimenom obitelji Divojević kojoj je selo nekada pripadalo. To je patronim (K. Kužić, 1977.). Naziv sela Kladnjice može se povezati s nazivima kladnja, kladnjica koje uz hrpe drveća, trupaca, snopova i sl. označavaju i gomile (gromile) kamenja, posebice ako se zna da se u središtu sela (na južnom podnožju uzvišenja Gradina na kojem su vidljivi tragovi stare utvrde) nalazi velika gromila (ilirski ukopna mogila ili gomila) čiji promjer iznosi oko 30 m, visina oko 2,5 m i koja ima posebno zanimljiv obodni vijenac. Gomila manjih dimenzija nalazi se i nekoliko kilometara južnije, na lokalitetu Baranova vlaka. Naziv Korušće povezuje se s nazivom divlje kruške oskoruš (sorbus), a naziv Lečevica s riječju leća koja označava jestivu biljku (fitonim). Naziv Nisko može se tumačiti s njegovim smještajem u najnižem dijelu udoline između Moseća na sjeveru i Ljubeća na jugu. Naziv Radošić vjerojatno predstavlja patronim. Naziv Uble po svemu sudeći potječe od naziva uba, ubao, stuba, kojim se u zagorskom dijelu Dalmacije označavaju duboke uske kamenice, a ponekad i uski bunari. Nazivi Utore Donje i Utore Gornje prema predajama potječu od imenice tor jer su se na prostoru tih sela u srednjem vijeku nalazili torovi stanovnika iz Raonića i nekih drugih sela šibenskog kotara. Povezivanja naziva Vinovo Gornje s vinovom lozom ili vinogradima čine se opravdanim osobito kad se uzme u obzir njegova naglašena prisojna pozicija koja pogoduje uzgoju vinove loze i tradicija vinogradarstva u tom selu. Položaj najstarijeg dijela naselja Visoka na reljefno povišenoj poziciji vjerojatni je razlog takvom nazivu naselja. Naziv naselja Vučevica uglavnom se povezuje s imenom vuk (zoonim) koji je u starijim razdobljima u većem broju nastanjivao osojne padine Kozjaka.

Patronimići i prezimena u promatranom kraju Naselja i naseljenost u većini Splitske zagore imaju obilježje tzv. grupirane disperzije što znači da su sela sastavljena od većeg ili manjeg broja raštrkanih zaselaka (komšiluka), odnosno patronimičkih skupina. Bitne su karakteristike takvih skupina raštrkanost i velika fragmentacija posjeda, a koncentracija stanovništva i domova. Objašnjenje takvog tipa naseljenosti treba tražiti prije svega u prirodnogeografskim obilježjima prostora odnosno manjku obradivih površina za razvoj prave grupirane ili disperzne naseljenosti. U takvim se okolnostima pojedini zaseoci izdvajaju kao dijelovi naselja, a ponekad, osobito u slučajevima većih udaljenosti, i posebnim naseljima. Važno je međutim naglasiti da su njihova imena u

pravilu nastala od antroponima, odnosno od patronima ili matronima te da također u pravilu u njima žive ljudi s istim prezimenom. Samo u manjem broju slučajeva unutar jednog zaseoka postoji veći broj prezimena. Tako, na primjer, u Lečevici postoje prezimena: Boljat, Gotovac, Jakelja, Klepić, Leskur, Livaja, Miletić, Purišić, Stričević, Tešija i Vrljka i to u zaseocima drugačijeg naziva. Zbog potpunijeg pregleda uz popis zaselaka čiji su nazivi upisani na topografskim kartama, u prilogu se navode i prezimena koja na kartama nisu upisana. Radi lakšeg razlikovanja imena su zaseoka kao i na kartama pisana u množini (npr. Šilovići - ime zaseoka, ali je prezime Šilović), a prezimena u jednini i kurzivom.

Oskudni povijesni podaci upućuju na zaključak o promjenama prezimena na ovom prostoru, odnosno o nestajanju jednih i pojavljivanju drugih. U turskim defterima napravljenim polovinom 16. stoljeća nema prezimena. Navedena su osobna imena nositelja domaćinstva i imena njihovih očeva. Tako su, na primjer, u Kladnjicama spomenuti: Stipan sin Vukićev, Matija sin Jakovljević, Grgur sin Brankov, Nikola sin Vučetin, Ivan sin Grgurević, Lalice sin Markov, Jurina sin Radosavljević, Vuk sin Ilijin i Milan sin Sekulin¹⁰. U dokumentu iz 1579. godine, kojim skupina kućnih starješina preko trogirskog arhidakona Rotonda moli nadvojvodu Karla Štajerskog da ih primi za svoje podanike, navode se imena i prezimena molitelja. U Divojevićima su prema tome dokumentu u to vrijeme postojala prezimena: Grubišić, Parić, Pasijaković, Simanović, Plazonjić i Rudonjić (od navedenih prezimena danas u Divojevićima postoji samo Plazonjić, Grubišića ima u Korušcima, a ostalih nema ni u susjednim selima). Potpisnici dokumenta iz susjednih Kladnjica prezivali su se: Ilić (moguće je da se radi o potomcima Ilije koji se spominje u turskim defterima), Ivanović, Martinović, Matijević, Mihovilović, Radeljić, Šilović i Zokić (R. Lopašić, 1884.). Od navedenih danas u Kladnjicama postoji samo prezime Šilović. Zokića ima u Niskom, a ostalih nema ni u jednom od susjednih sela.

U matičnoj knjizi svećenika Biloglava koji je krajem XVII. stoljeća obavljao župničke poslove i u selima nekadašnje općine Lečevica, upisana su i prezimena: Baranović, (danas Baran), Matasović (danas Matas) i Šilović u Kladnjicama, Baričević i Zec u Divojevićima, Bilobrk, Burmaz i Burić u Niskom, Miletić i Despotović u Lečevici (naknadno su se uz to prezime upisivali i nadimci: Bočina, Runtić, Tešija, Čorvila, Markić, Bužančić i Sivrić, a potom su nadimci u potpunosti zamijenili prezime Despotović), Dražić u Visokoj, Grozdanić i Milić u Utorima, Grubišić i Mikačić u Korušcima, Ivić i Listeš u Vinovu, Juretić, Malešević (danas Maleš), Žižić i Polić u Brštanovu, Kulić u Dugobabama, Ljubić u Vučevici, Mandarić i Perajica u Čvrljevu, Ostojić i Rajčić u Radošiću. Spomenuta su prezimena i danas zastupljena u selima u kojima su postojala i krajem XVII. st.

Podaci iz mletačkog katastra radenog 1711. i austrijskog radenog 1835. te iz Leksika hrvatskih prezimena pružaju mogućnost potpunijeg pregleda zastupljenosti i promjena u prezimenima.

Iz tabelarnog pregleda vidljiva je rasprostranjenost zaselaka (i prezimena) po selima ili katastarskim općinama nekadašnje općine Lečevica. Kurzivom su pisana prezimena koja se ne podudaraju s nazivom zaseoka u kojem se nalaze. Slova u zagradama označavaju kratice za pojedina sela (Č - Čvrljevo, B - Brštanovo, D - Dugobabe, Di - Divojevići, K - Kladnjice, Ko - Koruće, L - Lečevica s Ublima, N - Nisko, R - Radošić, UG - Utoše Gornje, UD - Utoše Donje, V - Visoka, Vu - Vučevica, VG - Vinovo Gornje).

- *Aduka* (Ko)
- Almići (R)
- Bakušići (Č)
- Barači (R)
- Barani (K)
- *Baričević* (Di)
- Baričevići (UG)
- Barišići (R)
- Bašići (L)
- Baturine (N)
- Beare (L)
- Bejići (R)
- Bekerići (V)
- *Bešker* (B)
- *Bilić* (V)
- Bilobrci (N)
- Bistrići (B)
- Bočine (L)
- Bogići (D)
- *Boljat* (L)
- Boljati (Vu)
- *Borović* (Vu)
- Bošnjaci (V)
- *Božić - Jandrić* (Č)
- *Božić - Brnić* (Č)
- *Božić - Petričević* (Č)
- *Božić - Jokić* (Č)
- *Božić - Kevetić* (Č)
- *Božić - Kudrić* (Č)
- *Božić - Kukić* (Č)
- *Božić - Lujnović* (Č)
- *Božić - Pavletić* (Č)
- *Božić - Rošić* (Č)
- *Božić - Šnikić* (Č)
- *Božić - Špike* (Č)
- *Božić - Štulić* (Č)
- *Božić - Zalčević* (Č)
- *Božić - Radoja* (Č)
- *Božić - Škomrljušić* (Č)
- Božići Donji (Č)
- Božići Gornji (Č)
- Bralići (R)
- Brčić (Vu)
- Brčići (B)
- Brdak (Di)
- Bučevići (UD)
- *Bulaja* (K)
- Burilovići (V)
- Burmazi (N)
- Bužančići (L)
- *Celić* (V)
- *Certa* (Di)
- Čatlaci (V)
- Čavke (Di)
- Čerenojići (B)
- *Čerine* (B)
- Čulići (B)
- Čulići (N)
- Delići (L)
- *Dorotić* (R)
- Đirlići (R)
- Džajići (V)
- Gagići (R)
- Galići (R)
- Galići (N)
- *Ganza* (B)
- Giljanović (R)
- *Gotovac* (L)
- Gotovci (VG)
- Grgurevići (Di)
- Grozdanići (Č)
- Grubušići (Ko)
- *Ivić* (VG)
- *Jakelja* (L)
- *Jakelja* (N)
- Jakovci (VG)
- Juras (Č)
- Juretići (B)
- *Justrić* (R)
- Kalaši (K)
- *Kapetanović* (R)
- Kapetanovići (L)
- Karolići (V)
- *Kelam* (B)
- Kelam (R)
- Kelami D. (L)
- Kelami G. (L)
- Kerani (UD)
- *Kevo* (R)
- *Klepić* (L)
- *Kondić* (B)
- Kozlice (R)
- Krivići (L)
- Kučine (Vu)
- Kučine (V)
- Kulušići (VG)
- Kužići (R)
- *Labrović* (V)
- *Laštro* (R)
- Lemići (V)
- *Leskur* (L)
- Listeši (VG)
- *Livaja* (L)
- *Livaja* (R)
- *Livaja* (Vu)
- Lončari (R)
- *Ljubić* (Ko)
- *Ljubić* (Vu)
- Madžari (L)
- Maleši (B)
- Maleši (D)
- Maleši (N)
- *Mandarić* (Č)
- Mandarići (VG)
- Markići (L)
- Marovići (Ko)
- *Matas* (Č)
- *Matas* (N)
- *Matas* (VG)
- Matasi D. (K)
- Mataši G. (K)
- Matovljevići (K)
- Melvani (UG)
- *Meršić* (R)
- *Migudić* (Ko)
- Mikačići (Ko)
- *Miletić* (L)
- Milići (R)
- Milići D. (UG)
- Milići G. (UG)
- Miškovići (K)
- *Mladar* (Vu)
- Ninčevići (R)
- Novakovići-Galci (D)
- Oman (K)
- Omelići (K)
- Omrčine (N)
- Orošnjak (Vu)
- Ostojići (L)
- Pajtići (Ko)
- Pande (R)
- *Parčina* (N)
- Parčine (K)
- Pavići (UD)
- Penge (K)
- Perajice (Č)
- Piplovići (B)
- *Pisac* (D)
- *Plazibat* (N)
- Plazonići (Di)
- Polići (B)
- Poušići (B)
- Prdići (L)
- Prkuti (L)
- *Purišić* (L)
- Radanovići (K)
- Radići (R)
- Radići (V)
- Rajčići (R)
- Rožići (D)
- Runtići (L)
- *Sanader* (D)
- Sikirice (B)
- *Škoko* (Ko)
- Stipice (R)
- *Stričević* (L)
- Stričevići (B)
- Strižaci (R)
- Strižci (L)
- Sušci (Di)
- Šilovići (K)
- Škarići (R)
- Škopljanci (R)
- Šolići (B)
- *Šunjerga* (N)

- Šupuci (Ko)	- Veljače (R)	- Vrlika (L)	- Zoko (D)
- Šuško (B)	- Vickovići (Di)	- Vrvilo (B)	- Zoko (Vu)
- Tadići (L)	- Vickovići (K)	- Vučica (D)	- Zoraja (N)
- Taraši (Ko)	- Vičušići (UG)	- Vukave (VG)	- Zoroja (R)
- Tenžere (R)	- Vlastelice (R)	- Zec (Di)	- Žižići (B)
- Tešije (Di)	- Vlastelice (R)	- Zečići (B)	
- Topići (Ko)	- Vrdoljaci (N)	- Zokići (B)	
- Torlaci (B)	- Vrgočušići (Č)	- Zokići (N)	

Za razliku od rasprostranjenosti pojedinih prezimena po zagorskim selima, teže je dati objašnjenje njihova značenja te porijekla i vremena nastanka, što je i razumljivo ako se uzmu u obzir vrlo oskudna stručna i znanstvena istraživanja navedenog prostora i pisanih dokumenata na kojima se takva istraživanja u pravilu temelje. Ipak, većina spomenutih prezimena svrstana je u karakteristične skupine. Svrstavanje je napravljeno na osnovi podataka prikupljenih iz stručnih i znanstvenih radova u kojima se među ostalim spominju i neka prezimena iz zagorskih sela¹¹. Neka su prezimena svrstana na osnovi analogija, a neka na osnovi podataka prikupljenih na terenu (temeljenih uglavnom na predajama - pučka etimologija). Posebnim simbolima koji se nalaze uz pojedina prezimena (pisani u superskriptu označeni su izvori na osnovi kojih je napravljeno svrstavanje prezimena i u kojima ima više podataka o značenju i porijeklu pojedinih prezimena¹².

Nazivi zaseoka i/ili prezimena na prostoru općine Lečevica pronađenih na topografskim kartama prema postanku mogu se svrstati u uobičajene skupine kao na primjer:

1) skupina hipokoristika (uljepšano i umanjeno ime koje se govori od dragosti) i deminutiva (umanjena riječ, umanjenica) - npr. Barač, Baran^{Ar/1-82}, Baričević^{S/84}, Barišić^{S/83} od imena Baro, Bariša, Bogić od imena Bogo^{Ar/1-486}, Božić od imena Božo^{S/17}, Grgurević od imena Grgur, Dorotić od imena Dorotej^{S/191}, Ivić od imena Ivan^{S/39}, Jakalje, Jakelić, Jakovci od imena Jakov^{S/211}, Juras, ^{S/30 i 78} Juretić^{S/348} od imena Jure, Kulić od imena Mikula, Nikola, Ljubić^{S/381 i 62} od imena Ljubo ili Ljuba, Markovići, Markići, od imena Marko^{S/13 i 368}, Matas, Matasović od imena Mate^{S/30, 74 i 78}, Mikačić od imena Mijo ili Mika, Milić i Miletić od imena Mile, Milica^{S/44 i 74}, Ninčević prema osobnom imenu Ninko^{S/58}, Pavić od imena Pave^{S/72}, Perajica prema ženskom imenu Pera, Radanović i Radić prema imenu Rade^{S/375}, Rajčić prema imenu Rajko, Stipica prema imenu Stipe, Stipan^{S/74}, Tadići prema imenu Tadija, Vickovići prema imenu Vicko.

2) Od riječi koje označuju izgled te fizička i psihička obilježja - npr. Bilić, Bilac od nadimka za osobu svjetlije puti^{S/78}, Bilobrč po izgledu brka, Bistrić prema nadimku za bistru osobu^{Ar/1-333}, Boljat od nadimka za boležljivu osobu^{Ar/1-534}, Brčić od nadimka za osobu manjih brkova^{S/256}, Čulić od nadimka za osobu manjih usiju^{S/199}, Galić, Galin, Galeša od nadimka za tamnoputu osobu^{S/241}, Domazet i Gotovac od naziva za muškarca koji je došao na ženino imanje, Klepić od nadimka za osobu velikih klepavih usiju, Kulušić od kule, kulen^{S/286}, Livaja od nadimka za ljevoruku osobu, Maleš, Malešević od pridjeva mali, malen^{S/10 i 124}, Omrčen, od nadimka za osobu koja se omrčila, zamrčila (čadom ili nečim drugim), Plazonjić od nadimka za osobu koja plazi, puzi koja dugo nije prohodala, Polići od nadimka za osobu malog rasta koja se uspoređuje s pola čovjeka, Runtić prema nadimku za runtava, rutava, košmata, dlakava čovjeka, Sušac od na-

dimka za mršavu, osobu, Šuško od nadimka za osobu koja šuška - nejasno izgovara neke glasove, Vrgoč, Vrgočušić od nadimka za razroke osobe i sl.

3) Od riječi koje označuju dijelove ljudskog tijela (npr. Bočina, po boku^{Ar/I-468}).

4) Od riječi koje označuju zanimanja (npr. Bašići, tur. bas "glava" poglavar, starješina, Kapetanović^{Š/13}, Lončar^{Š/16 i 105}, Taraš od nadimka za osobu koja izrađuje ili radi na tarama - naprava za tkanje, Tešija od nadimka za osobu koja teše, Strižak od nadimka za osobu koja striže i sl.).

5) Od riječi koje označuju životinje ili njihova obilježja (npr. Kozlica^{R/217}, Omelić prema riječi ome koja označava ždrijebe koje još nije ni za kakav posao^{Ar/VIII-791}, Piplović prema riječi, piple, piplica - mlada kokoš^{Ar/IX-859}, Vučica, Vukava, Zec, Zečić i sl.).

6) Od riječi koje označuju izgled biljke ili njihove dijelove (npr. Grozdanići od grozd^{Ar/II-466}, Čerine od cer - vrsta hrasta^{Š/260}).

7) Od riječi koje označuju mjesto stanovanja (npr. Brdak, dolazi s brda, stanuje u brdu^{Š/174}, Vrdoľjak prema nadimku za osobu koja stanuje u vrh dola ili je došla iz takvog kraja^{Š/226}, Vrlika od nadimka za osobu koja dolazi iz vrh rike^{Š/226} i sl.).

8) Od riječi koje označuju predmete iz kućanstva (npr. Burilović, od burilo - posuda za vodu^{AR/I-740}).

9) Od riječi profilaktičkog značenja (npr. Grubušići, vjeruje se da takvi nazivi otklanjaju nesreće^{Š/14}).

10) Od riječi podrugljivo uvredljivog značenja (Prdići¹³, prdonje, Šupuci, šupak, naziv za stražnjicu).

11) Od riječi koje označavaju godišnja doba (npr. Veljača).

12) Od riječi koje označuju oružje ili alat (Šilović - šilo, Sikirica - mala sjekira, sikira i sl.).

13) Od riječi koje označuju regionalno porijeklo (npr. Bošnjaci^{Š/27}, Madžari^{Š/53}, Škopljanci - iz Uskoplja).

14) Od riječi koje označuju rodbinske i obiteljske odnose (npr. Bralić - brat, brale^{Š/13}, Stričević - stric, Gotovac - podrugljiv naziv za domazeta koji je došao na go-tovo^{Š/153}).

15) Od riječi stranog porijekla (npr. Almić - tur. jabuka^{O/270}, Beara - perz, behar, cvijet, voćka^{O/270}, Bekerić od tur. riječi bekrija koja označava osobu sklonu piću, lolu, bečara^{Ar/I-228}, Bulaja tur. bula^{Ar/I-728}, Burmazi - albanski Burr - Čovjek i pridjeva madhe-velik^{Š/251}), Bužančić od tal. naziva bugio, buža, rupa^{Ar/I-751}, Certa od perz. riječi tvrd, opor^{K/320}, Čatlak tur. čatlak, njiva zasijana rižom^{K/230}, Delić - tur. junak^{Š/89}, Đirlić - tur. dirlija, vrsta kola, onaj koji dobro igra u kolu^{K/321}, Ganza^{Š/236}, Kalaš od tur. riječi Quallaš koja označava raskalašenu osobu, lukavca ili lopova^{K/321}, Kelam, Kevo, perz. keva, štap savijen u vrhu^{K/321}, Mandarić - ar. mandrak, matrak - štapina, toljaga^{K/322}, Panda - tur. šapa, šaka, Oman od tur. riječi oman ili aman - vjera, zavjet, milost, oprost^{Ar/VIII-906}, Topić tur. topal, topo - nadimak za osobu s jednom kraćom nogom^{K/322}, Torlak od tur. riječi torlanje - razmetanje, hvalisanje^{K/322} i sl.).

Zastupljenost pojedinih prezimena izvan matičnog zaseoka uglavnom je posljedica novijih premještanja. Tako se, na primjer, Tešija u Divojevićima doselio iz Lećevica na ženino imanje. Isti je slučaj s Matasima u Vinovu, Čvrľjevu i Niskom i sl.

Brojni zaseoci s istim nazivima u selima općine Lečevica te u gorskom prostoru odnosno na padinama Svilaje također upućuju na zaključak o seobama ili nekadašnjim dvojnim boravištima. Tako, na primjer, Ninčevića ima u Radošiću te u Raduniću i Bračeviću, Miletića u Lečevici te u Crivcu i Bračeviću, Delića u Lečevici te Muću i Pribudama, Ljubića u Vučevici i Ogorju, Tešija u Lečevici te Muću, Ogorju i Raduniću, Grubišića u Koruščima i Muću, Marovića u Koruščima te Zelovu i Potravlju, Topića u Koruščima te Muću i Ogorju, Bašića u Lečevici te Ramljanima i Muću, Beara u Radošiću te Ublima i Zelovu, Kapetanovića u Lečevici i Ogorju, Krivića u Lečevici i Muću, Leskura u Lečevici i Muću, Raduniću i Ogorju, Prdića (Perdića) u Lečevici i Ogorju, Purišića u Lečevici i Muću, Runtića u Lečevici i Ogorju, Tadića u Lečevici i Muću, Vrdoljaka u Niskom i Neoriću, Burića u Niskom i Muću, Bočina u Lečevici te Baričeviću i Raduniću.

Izdvojeni gospodarski, stambeni i drugi objekti (domusonimi) Osim naziva sela i zaselaka na topografskim kartama su upisana i povremena sezonska boravišta ljudi i blaga odnosno staja. Staje locirane bliže domicilnom zaselku služile su prvenstveno za zaštitu blaga (krupnog i sitnog zuba), a u onima udaljenijima noćili su i ljudi. Nazivi staja predstavljaju uglavnom pridjeve od prezimena vlasnika.

- Baranove staje (K)	- Jukanova staja (N)	- Prdićeve staje (L)
- Bašića staje (L)	- Kevića staja (Č)	- Radanovića staje (K)
- Baturine staje (N)	- Kroline kuće (Vu)	- Rošića staja (Č)
- Biletića staje (K)	- Lemine staje (V)	- Runtićeve staje (L)
- Bočinove staje (L)	- Maleševe staje (B)	- Tešijine staje (L)
- Bogića staje (Di)	- Matasove staje (K)	- Vickovića staje (K)
- Burića staje (N)	- Mićelove staje (L)	- Visočke staje (V)
- Bužančićeve staje (L)	- Omelića staje (K)	- Zorojine staje (N)
- Čogeljine staje (B)	- Pengine staje (K)	- Žižića staje (B)
- Čorvila staje (L)	- Pilipova staja (Di)	
- Gotovčeve staje (VG)	- Polića staja (B)	

Posebnu skupinu toponima čine gradine, u pravilu na vrhovima uzvišenja, a koje su u ranijim vojno i gospodarski nesigurnijim razdobljima služile kao sklonište i zaštita okolnog stanovništva, ali i kao mjesto primanja i slanja važnijih informacija (uz pomoć vatre, dima ili na neki drugi tom vremenu prilagođen način). U tu skupinu treba ubrojiti i ostatke starijih srušenih objekata naziva kuline, ukopne ilirske gomile i sl.

Religijski toponimi uglavnom odgovaraju imenu sveca zaštitnika (patrona).

- Ime Isusovo (Č)	- Sv. Matej (Č)	- Sv. Jure (R)
- Sv. Duh (Ko)	- Sv. Žalost (Ko)	- Sv. Marko (VG)
- Sv. Filip i Jakov (K)	- Sv. Ante (Vu)	- Sv. Mihovil (UG)
- Sv. Ivan (Di)	- Sv. Ivan (N)	- Svi Sveti (V)
- Sv. Martin (L)	- Sv. Jerko (B)	- Velika Gospa (B)

HIDRONIMI

Posebnu skupinu toponima čine hidronimi. Oni se u zagorskom prostoru ističu brojnim posebnostima što se može objasniti činjenicom da je voda i opskrba vodom bio i ostao jedan od najznačajnijih problema tog kraja. Naime, bez obzira na značajne količine padalina, voda se brzo gubi kroz pukotine vapnenačke podloge, zbog čega nema krških vrela ni površinskih tokova, pa su se glavne vodne rezerve čuvale u malim bunarima, čatrnjama, lokvama i kamenicama. O bogatstvu i šarolikosti hidronima govori i priloženi popis nastao prepisivanjem s topografskih karata.

- Babinovci (VG)	- Kernovi bunari (UD)	- Lokve (UG)	- Rivine (UD)
- Bačuša (K)	- Klobučine (B)	- Lokvica (L)	- Rovanj (B)
- Blagovac (B)	- Klobučine (N)	- Lokvice (K)	- Rovanj (K)
- Bunar (K)	- Kljunača (K)	- Lokvice (R)	- Rujište (L)
- Bunarić (B)	- Kraljeva lokva (Di)	- Malešova lokva (N)	- Smrduša (K)
- Bunarić (L)	- Kupinjavac (B)	- Materinac (Di)	- Studenac (L)
- Bunarina - lokva (L)	- Lokva (Č)	- Menića bunar (Ko)	- Svrnoga (Ko)
- Bunarina (D)	- Lokva (L)	- Mrgan (Č)	- Šupkov bunar (Ko)
- Bunarina (L)	- Lokva (R)	- Novak (UG)	- Tarinoga (UD)
- Bužančića lokva (L)	- L. Bliznica (L)	- Novak (Č)	- Torak (B)
- Cerovača (Di)	- L. Divojevac (Di)	- Obrtanj (D)	- Vidrovača (Vu)
- Čavka (B)	- L. Dragan (N)	- Ostrožina (Vu)	- Vijanjac (VG)
- Čemer (Ko)	- L. Labruša (V)	- Pečetina (D)	- Vladina voda (K)
- Ćiranov bunar (V)	- L. Lutvija (R)	- Pačevci (L)	- Vodice (B)
- Delića voda (L)	- L. Kelamovac (L)	- Paraćeva lokva (L)	- Vodice (N)
- Dragović (UG)	- L. Plitvina (Č)	- Pištet (L)	- Vrdoč (Ko)
- Dubočica (N)	- L. Rovanj (UG)	- Plitača (L)	- Zamelica (N)
- Gnjijača (Vu)	- L. Rovanj (Č)	- Plitvina (V)	- Zelena lokva (L)
- Grgurevac (L)	- L. Rovčina (L)	- Popirača (Vu)	- Žabljak (K)
- Iza gradine (R)	- L. Trnovača (R)	- Prdića bunari (L)	- Žuželj (R)
- Jandrića bunar (Č)	- L. Zmajevac (UG)	- Prikusa (K)	
- Jasenik (Di)	- Lokva u gaju (B)	- Puljpet (Č)	
- Jasenik (N)	- Lokve (UD)	- Rajčica (N)	

Hidronimi su, kao što je vidljivo iz popisa, nazvani prema: a) općim imenicama, b) nazivima lokacija, c) obilježjima vode, d) pripadnosti i e) imenima životinja.

S obzirom na razlike u značenjima pojedinih hidronima u različitim dijelovima Hrvatske, ali i Dalmacije, za pojedine od njih koji se smatraju tipičnima za zagorska sela, navode se i detaljnija obrazloženja.

Bunar: iskopana udubina, najčešće kružnog oblika, u glinovitom vododrživom zemljištu. Udubina je obzidana i na njoj se osim za velikih kiša blago nije moglo samo napajati već se voda vadila ("zavačala") posebnim posudama ("sićima", kantama i sl.).

Čatrnja: udubina nepravilnog oblika iskopana između kamenih blokova. Šupljine i pukotine u kamenim blokovima zatvarale su se posebnom tehnikom i vezivom (mješavina zemlje "crljenice" i "japna") kako bi se u njima mogla zadržavati voda.

Ćemer: naziv za pojedine čatrnje natkrivene kamenim svodom - ćemerom.

Jasenik: izvor u jasenovoj šumi - jedan od rijetkih stalnih izvora na prostoru bivše općine Lećeveca, nalazi se u Divojevićima.

Lokva: Udubina u glinovitom vododrživom zemljištu najčešće kružnog oblika s promjerom i do tridesetak metara. Neke su bile većim dijelom i obzidane. Bitna im je karakteristika i razlika od bunara da su na jednoj ili više strana bile dostupne blagu za direktno napajanje.

Pištet: malo vrelo iz kojeg u vlažnom dijelu godine pišti voda. Istim su se nazivom zvale i lokve koje su se punile cijedenjem vode iz zemlje, ali i uzvišenje iz kojega je voda pištila.

Plitvina: oznaka male dubine, plitka lokva.

Rivine: prema nazivu za mjesto kojeg je voda bujica izrila, izrovala, izdubila.

Rovanj: udubina, rov iskopana radi vađenja gline ili nečega drugoga u kojoj se za kišnih dana skuplja voda.

ORONIMI

Posebno brojnu skupinu toponima u zagorskom prostoru čine oronimi. Ta brojnost objašnjava se naglašenom reljefnom raznolikošću ili energijom reljefa tog prostora.

- Barišina glava (R)	- Glavica (Č)	- Gromila (Č)	- Kruna (D)
- Barišinovac (Č)	- Gola glavica (D)	- Gromila (N)	- Kuk (N)
- Bearin kuk (L)	- Gola glava (Ko)	- Gundevalj (D)	- Kukuljica (Di)
- Biluš (L)	- Goli brig (L)	- Gustirni umac (VG)	- Kunjak (D)
- Biranj (R)	- Golo brdo (R)	- Ivaniševac (VG)	- Lovreć (Č)
- Bočinov umac (L)	- Golo brdo (K)	- Jandrin umac (Di)	- Lovreć (K)
- Božični umac (VG)	- Gorinda (Vu)	- Jedinica (Di)	- Ljubeć (Ko)
- Branilovac (K)	- Gornji podumci (Č)	- Kaduljevac (L)	- Ljubeć (L)
- Brig (R)	- Gradina (Di)	- Karaula (UG)	- Ljut (B)
- Brig (UG)	- Gradina (R)	- Kažela (K)	- Mačkovac (L)
- Burni umac (VG)	- Gradina (UG)	- Kelamov umac (L)	- Mali Kaduljevac (L)
- Crni krug (R)	- Gradina (B)	- Kičin (Č)	- Mali Kozorak (L)
- Crni umac (Č)	- Gradina (B)	- Kita (L)	- Mali umac (Č)
- Crni umac (K)	- Gradina (B)	- Kita (L)	- Mandarića greda (Č)
- Crni umac (K)	- Gradina (K)	- Klobučina (R)	- Medvedak (Vu)
- Crni umac (V)	- Gradina (Ko)	- Kljenovac (Č)	- Moseć (K)
- Crni vrh (L)	- Gradina (L)	- Kljenje (K)	- Odrstice (Vu)
- Divičnjak (UG)	- Gradina (L)	- Kozjak (Vu)	- Opananac (N)
- Divojčar (B)	- Gradina (N)	- Kozorog (L)	- Opor (R)
- Donji podumci (Č)	- Gradina (N)	- Kragljevac (Č)	- Orašnjaci (Vu)
- Duliba (K)	- Gradina (V)	- Kraljevac (R)	- Orgus (B)
- Glavica (R)	- Gradine (Vu)	- Krpelj (D)	- Orlova greda (UG)
- Glavica (B)	- Gromila (B)	- Krpušnjak (VG)	- Osmakovac (Vu)

- Ošljar (B)	- Rudi umac (Vu)	- Umac (Ko)	- Zabrdno (Ko)
- Pašinovac (L)	- Spužev umac (N)	- Umac od Cerovca (UG)	- Zečev brig (D)
- Pavlovo brdo (Č)	- Stari Orašnjaci (Vu)	- Umac od vrata (VG)	- Zeleni umac (UG)
- Pećinska greda (K)	- Strana (UG)	- Vaganjica (Di)	- Zelenikovac (B)
- Pištet (N)	- Strana (K)	- Varatuša (L)	- Zelenikovac (Č)
- Plišivica (K)	- Široki umac (VG)	- Velika greda (N)	- Zelenikovac (Di)
- Plitačin umac (VG)	- Široki umac (VG)	- Veliki Kozorog (K)	- Zelenikovac (K)
- Pometeno brdo (D)	- Široki umac (Č)	- Veliki Kaduljevac (L)	- Zelenikovac (L)
- Popišanac (VG)	- Široki vrh (L)	- Veliki umac (Č)	- Zelenikovac (VG)
- Površje (Di)	- Tepljuv (R)	- Veliki umac (K)	- Zmajevac (UG)
- Prisoje (V)	- Tepljuv (L)	- Veliki umac (VG)	- Žuljevac (K)
- Rašteggorac (L)	- Uljani umac (R)	- Veliki vrh (L)	
- Rovanj (UG)	- Umac (B)	- Vilar (Vu)	
- Rubeljušin umac (Č)	- Umac (Č)	- Vinac (L)	
- Rubeljušin umac (K)	- Umac (K)	- Vlasin umac (Di)	

Za neke od navedenih oronima koji se za lećevački prostor s obzirom na geomorfološka obilježja smatraju tipičnima data su i kraća obrazloženja ili geografske definicije.

Branilovac - uzvišenje koje je bilo važno za obranu i koje je služilo za stražu i osmatranje.

Brig - omanje brdo.

Duliba - naziv za prostranije pošumljene udoline.

Glava - rašireni narodni naziv za izolirana uzvišenja ili vrhove u krškim područjima.

Greda - istaknuti i izduženi stjenoviti oblik u kršu vezan za otpornije stijene.

Gromila ili gomila - velika hrpa kamenja nastala nabacivanjem kamenja s iskrčenih površina ili zbog nekih drugih razloga. Među najvećima su gromile kao ukopna mjesta nekadašnjih plemena (uglavnom ilirskih) koja su živjela na ovim prostorima. Gromilama se nazivaju i neka izrazito ogoljela kamenita uzvišenja.

Kragljevac - prema imenu sokola kragulja koja je nekada u većem broju obitavao na ovom uzvišenju kao i na ostalim dijelovima Moseća.

Kraljevac (kraljev umac, kraljevo brdo i sl.) - u ranijim razdobljima su izdvajana posebna područja brda, ograde i sl. koja su se smatrala državnim (kraljevim) vlasništvom i koja su bila namijenjena za ispašu konja i volova namjenjenih za državne potrebe.

Kruna - vršni dio uzvišenja koje se kao kruna ističe nekom posebnosti.

Kuk - istaknutiji monolit sastavljen od kompaktnijih i otpornijih stijena.

Kukuljica - prema sličnosti sa kukuljicom - dio kaputa ili kabanice koji se može namaknuti na glavu.

Ljut - naziv za teško prohodni i grizama izjedeni krš.

Moseć - Moseć se proteže od kanjona Krke do Drniša na zapadu do Neorića i Gizdavca na istoku i čini glavnu orografsku okosnicu Splitske zagore. Etimologija riječi

nije posebno istražena. Naziv najvišeg vrha na Moseću Movran (843 m) u nekim se radovima povezuje s latinskim nazivom za brdo (mons, montem) i travu vranilovku (*Origanum vulgare*). Movran se inače nalazi u neposrednoj blizini rimske utvrde Andetrium. Iznad također važne utvrde Magnum (današnji Kljaci) nalazi se drugi vrh po veličini na Moseću Krpušnjak 796 m). Može se pretpostaviti da su ga kao takvog Rimljani nazivali Montem secundi ili skraćeno Monsec od čega je kasnijim promjenama nastalo današnji naziv Moseć.

Pećinska greda - prema pećinama - poluspilje u podnožju ili u stranama stjenovitog strmca. Naziv potječe od "peći" - loženje vatre, pripremanje jela, peč.

Plišivica - prema nazivu plišiv - ćelav, uzvišenje golog vrha.

Umac - osamljeno i istaknuto uzvišenje.

Zelenikovac - uzvišenje s crnogoricom koja se i zimi zeleni.

NAZIVI NJIVA I OGRADA

Na kartama je upisan samo manji broj naziva za njive i ograde što je i razumljivo ako se zna za njihovu brojnost jer su neke od manjih površina koje su nastajale "vatanjem - vatačine" (hvatanjem, uzurpiranjem) javnih površina dobivale imena po onima koji su to napravili (npr. Markov vrta, Pilipova njiva, Šimunova draga i sl.). Usporedbama nazivlja na karti sa stvarnim stanjem (provjerenim na terenu i razgovorima s ljudima koji tamo žive) može se zaključiti da su na kartama upisani nazivi tek jedne trećine njiva i ograde. Neki od njih nisu upisani čak ni na katastarskim kartama (M. 1: 2880) koje su poznate po preciznosti. U nazivu njiva i ograde prevladavaju riječi iz hrvatskog jezika (strane riječi su vrlo rijetke).

- Aptovac (Č)	- Bračevice (L)	- Cerje (K)	- Doci (K)
- Babine njive (L)	- Bradovac (K)	- Cerje (V)	- Doci (L)
- Banova ograda (Di)	- Bralića doci (R)	- Cerovac (K)	- Doci (V)
- Banovi doci (Di)	- Brda (Di)	- Cerovac (K)	- Dočići (UG)
- Baraćove ograde (R)	- Brda (Di)	- Cerovac (UG)	- Dočići (Č)
- Baričevića dolac (UG)	- Brdakova ograda (Di)	- Cerovci (Č)	- Dočići (L)
- Barovine (L)	- Brig (R)	- Crkveno (V)	- Dočići (Di)
- Bearine ograde (L)	- Brig (Ko)	- Čatak (Č)	- Dolac (UG)
- Bearini vinogradi (L)	- Brig (Vu)	- Čatrnjak (Č)	- Dolac (Di)
- Bejaruše (L)	- Brigovi (R)	- Čeline (K)	- Dolac (Di)
- Beljinice (R)	- Brigovi (UG)	- Čikmežuše (K)	- Dolac (Ko)
- Biluševi doci (L)	- Brižine (K)	- Čoviče glave (K)	- Dolac (L)
- Biočovnice (R)	- Brna (Vu)	- Čugani (L)	- Donje njive (Č)
- Bistrici (B)	- Budim (N)	- Delića drage (L)	- Donje polje (B)
- Bočinovi doci (L)	- Bunarić (R)	- Doci (R)	- Drače (R)
- Bogića ograde (Di)	- Buretine (L)	- Doci (R)	- Draga (K)
- Borovišta (R)	- Burmazove njive (N)	- Doci (R)	- Drage (K)
- Borovišta (Ko)	- Burmazovac (UG)	- Doci (R)	- Drage (Ko)
- Boravišta (N)	- Bužančića ograde (L)	- Doci (B)	- Drage (L)

- Drage (L)
- Drage (L)
- Drage (L)
- Drage (Vu)
- Dražice (R)
- Dražice (R)
- Dražice (UG)
- Dražice (N)
- Drinovci (Ko)
- Drinjevača (K)
- Dubrave (R)
- Dubrave (R)
- Dubrave (V)
- Duge njive (K)
- Dujača (R)
- Đajini doci (Di)
- Ercegove torine (Č)
- Gaj (Ko)
- Galića podvornice (R)
- Garišta (Č)
- Garišta (K)
- Gnojište (Č)
- Gnjiovac (Ko)
- Gornje njive (Č)
- Grabovače (K)
- Gradine (N)
- Gravinice (N)
- Gravište (V)
- Greda (K)
- Grgurevićeve ograde (Di)
- Grmi (Vu)
- Grmlje (K)
- Gromila (Č)
- Gromila (K)
- Guvništa (L)
- Igrište (B)
- Jabukovac (UD)
- Jaglina (VG)
- Jamarke (V)
- Jamine (L)
- Jamunica (R)
- Janjelina (L)
- Japage (UG)
- Japužica (VG)
- Jarčišta (R)
- Jarpovače (L)
- Jazavci (K)
- Ječimišta (Č)
- Jerkovac (L)
- Kamenice (L)
- Kapinice (V)
- Katunište (R)
- Klačine (L)
- Klanac (Č)
- Klobučine (L)
- Kljenje (K)
- Koca (Č)
- Kod Novaka (UG)
- Kopčeg (R)
- Korita (R)
- Korita (K)
- Korito (L)
- Korušice (Ko)
- Kosa (L)
- Kosovice (L)
- Kosovo (N)
- Krčevine (L)
- Krči (L)
- Krči (V)
- Krči (L)
- Krčine (L)
- Krivine njive (L)
- Krivine ograde (L)
- Krivodol (K)
- Krstače (Č)
- Krstače (Č)
- Krstače (K)
- Krstače (Ko)
- Krstače (Ko)
- Krstače (L)
- Krstače (N)
- Krugljaš (Č)
- Kruške (Di)
- Kruškovac (UD)
- Kućetine (N)
- Kukića ograde (Č)
- Kulina (N)
- Kulina (N)
- Kupinjevci (L)
- Latice (R)
- Latiske njive (R)
- Ledine (Di)
- Litavci (N)
- Lozovac (N)
- Lujnovača (Č)
- Luke (R)
- Luke (R)
- Ljut (R)
- Ljut (R)
- Ljutine (VG)
- Mala ljut (K)
- Maleševac (N)
- Marića doci (R)
- Markovićeva njiva (L)
- Martinove njive (VG)
- Maskara (Ko)
- Matijašove njive
- Matijeva dražica (B)
- Merkuša (Č)
- Metaljke (Č)
- Milića ograde (R)
- Mirkovi doci (R)
- Mjedinica (Di)
- Muljovače (Di)
- Mušćinica (R)
- Nadljut (Č)
- Nišinica (R)
- Novak (K)
- Nove ograde (L)
- Njive (R)
- Njive (R)
- Njive (Č)
- Njive (K)
- Njive (Vu)
- Njivetine (R)
- Njivetine (K)
- Njivetine (N)
- Njivetine (N)
- Njivica (Ko)
- Njivice (D)
- Njivice (B)
- Njivice (B)
- Njivice (B)
- Njivice (B)
- Njivice (K)
- Njivice (L)
- Njivice (UD)
- Ograda (B)
- Ograda (B)
- Ograda (Ko)
- Ograda (Ko)
- Ograda (N)
- Ograde (R)
- Ograde (R)
- Ograde (R)
- Ograde (UG)
- Ograde (Č)
- Ograde (L)
- Ograde (V)
- Ograde (Ko)
- Ogradice (K)
- Ogradice (K)
- Ogradine (Vu)
- Omrčenove ograde (N)
- Orašter (B)
- Osoje (Di)
- Pačevci (L)
- Pajtine ograde (Ko)
- Parčeva strana (K)
- Parčinuše (K)
- Parčov Dolac (K)
- Pavine ograde (Di)
- Pavletuše (Č)
- Pećine (K)
- Peratuše (L)
- Peterogića dolac (N)
- Petrovac (R)
- Pijani Dolac (Vu)
- Pleće (K)
- Plitkaš (Ko)
- Plitvine (R)
- Plitvine (L)
- Plitvine (N)
- Pločetina (D)
- Podbačuša (K)

- Podgradine (Vu)	- Radanovac (K)	- Staze (L)	- Umci (R)
- Podi (R)	- Radovac (L)	- Strižakove njive (L)	- Valjatuše (R)
- Podi (K)	- Rajčića ograde (R)	- Strmuše (Vu)	- Vatačine (UG)
- Podosoje (N)	- Rašeljkovac (L)	- Stubli (R)	- Vatačine (L)
- Podprikaše (K)	- Ravna (N)	- Stupi (R)	- Velike njive (R)
- Podvornica (Vu)	- Ridušine	- Stupine (R)	- Vickoviće ograda (Di)
- Podvornice (UG)	- Ripa (Di)	- Stupine (R)	- Viništa (V)
- Podvornice (R)	- Ripište (Č)	- Šenkovac (V)	- Vinogradi (UD)
- Podvornice (R)	- Ripište (Ko)	- Šestina glavica (L)	- Vištičin vrta (R)
- Podvornice (R)	- Rivine (VG)	- Široka (R)	- Vlačine (R)
- Podvornice (Č)	- Rogaš (Ko)	- Škarićuše (R)	- Vlačke ograde (R)
- Podvornice (Di)	- Rošića ograde (Č)	- Škokine ograde (Ko)	- Vlake (R)
- Police (N)	- Rožnovci (Ko)	- Šušnjar (N)	- Vlake (UG)
- Police (N)	- Rujišta (L)	- Šušnjar (VG)	- Vlake (Č)
- Polje (R)	- Runtića njive (L)	- Šušnjari (N)	- Vlake (Di)
- Polje (R)	- Rupe (Č)	- Šušnjavac (Č)	- Vlake (L)
- Polje (B)	- Samograd (N)	- Šušolina draga (L)	- Vlake (N)
- Poprikaše (L)	- Samogred (L)	- Tadića njive (L)	- Vodička draga (B)
- Potok (Di)	- Seline (UG)	- Tarinoge (UD)	- Vrsta (L)
- Praščavina (Č)	- Seline (L)	- Tešijine ograde (UD)	- Vrtli u Bilušu (L)
- Prdića njive (L)	- Seline (L)	- Tešijine ograde (L)	- Vrvilo (B)
- Pričice (B)	- Seline (L)	- Tinterove drage (L)	- Zamršten (Č)
- Pridivine (N)	- Seline (V)	- Torine (L)	- Zaorak (B)
- Prike drage (L)	- Seline D. (UG)	- Tornice (K)	- Zapodak (L)
- Prikaše (R)	- Seline G. (UG)	- Tovne njive (K)	- Zboruše (N)
- Prisoje (Ko)	- Sinokoši (R)	- Trnovac (Ko)	- Žiškuša (K)
- Progon (R)	- Skabanjuše (Vu)	- Trnovače (V)	- Žuželjske kose (R)
- Progon (Č)	- Spremina ograda (Ko)	- Tušlovi Doci (V)	
- Progon (Ko)	- Stara ograda (Di)	- Umac (Ko)	
- Ponderuša (Di)	- Staze (R)	- Umac (Vu)	

Navodimo objašnjenja pojedinih naziva:

Brižine - brežuljkasto zemljište.

Doci - dna ponikve pokrivena rahlim slojem plodnog zemljišta.

Draga - otvorena krška udolina kojoj su najniži dijelovi prekriveni rahlim zemljištem koje se ističe plodnošću.

Dubrave - zaravnjenja površina nekad prekrivena hrastovom šumom (dub).

Garišta - prema imenici zgarišta - vatrom zahvaćene površine.

Gnjiovac - prema glinovitom tlu - gnjila.

Krugljaš - prema sličnosti s okruglim sudom.

Ljut - naziv za teško prohodni i grizinama izjedeni krš.

Muljovače - prema mulju kojeg bujice nanose.

Mušćinica - prema nazivu muša - zajednički seoski pašnjak.

Pleće - od naziva za bok ili stranu brda - pleće.

Pločetina - velike ploče na kojima se često blagu davala sol.

Podi - stepeničasto ravne plohe.

Podvornica - po položaju ispod kuća, dvora, obično najkvalitetnije zemljište.

Samograd - prirodno ograđena uvala.

Samogred - teren na kojem prevladavaju grede.

Seline - njive lošije kvalitete ili zajedničko seosko zemljište za ispašu.

Staze - prohodniji dio između greda ili drugih kamenitih dijelova.

Stupine - prema stupna - veliki stup.

Šušnjar - prema šušnju, mjesto gdje se sakuplja puno šušnja - suho lišće.

Torine, tornice - prema nazivu starih torova.

Vatačine - od glagola vatati - ograđivanjem prisvajati javnu površinu.

Vlake - zaravnjen prostor u krškom okruženju.

NAZIVI LOKALITETA JAVNIH POVRŠINA

Nazivlja lokaliteta javnih površina odnosno seoskih "atara" ili "muše" još su rjeđe upisivana od naziva njiva i ograda. Slobodnim procjenama, a na osnovi provjere na terenu može se reći da ih ima manje od 10%. I taj dio nazivlja vrlo je bogat što je rezultat dugotrajne naseljenosti prostora i potreba ljudi za točnijim označavanjem pojedinih lokaliteta. I kod ovog tipa nazivlja prevladavaju riječi ih hrvatskog jezika. Navodimo nazive utvrđene na bazi različitih pisanih izvora:

- Arapovača (R)	- Čelina (K)	- Grabova draga (N)	- Kose (Vu)
- Badljine (R)	- Česminovac (R)	- Grmljavine (L)	- Kosovice (L)
- Badljine (Vu)	- D. Rubasovica (Č)	- Gustirnjak (Č)	- Kovačeva draga (R)
- Barovine (L)	- Debela kosa (R)	- Ivankovača (UD)	- Kozjak (R)
- Borovišta (R)	- Dekeza (R)	- Iza briga (Ko)	- Kozjak (Vu)
- Borovišta (R)	- Draga (VG)	- Jamodole (UG)	- Kraljevci (R)
- Bearina pećina (L)	- Draga gustirna (Di)	- Jasen (R)	- Kriva draga (K)
- Begova draga (D)	- Drinovače (V)	- Jasen (Č)	- Kriva draga (D)
- Biluš (L)	- Dubrave (V)	- Jasenje (R)	- Krive drage (N)
- Birnjača (R)	- Dumača (VG)	- Jezera (Vu)	- Krivina pećina (L)
- Birnjača (R)	- G. Rubasovica (K)	- Kapina (Č)	- Križ (K)
- Bisači (D)	- Gaj (R)	- Kevina jama (R)	- Krstače (D)
- Bojište (Di)	- Gaj (B)	- Kičelj (V)	- Kućine (Ko)
- Brig (K)	- Gaj (Ko)	- Klačine (L)	- Kukuljica (Di)
- Bristovac (R)	- Gaj (Ko)	- Kopačine (V)	- Kukuljica (V)
- Bristovci (R)	- Gavranovo osoje (D)	- Korito (K)	- Kulina (R)
- Bristovci (Vu)	- Gluva ljut (N)	- Korito (UD)	- Kunjavak (D)
- Brištanovac (N)	- Golo brdo (K)	- Kosa (D)	- Kurljanovac (L)
- Crna Ljut (Č)	- Golubinka (Di)	- Kosa (Č)	- Ledinjak (L)
- Čardak (VG)	- Gomila (V)	- Kosa (N)	- Lemina strana (V)

- Lišćeve jama (R)	- Osoje (V)	- Prisoje (R)	- Šušnjar (UG)
- Ljubeć (K)	- Pačetin (D)	- Privija (UD)	- Topla draga (R)
- Ljubeć (N)	- Pačetine (B)	- Prosina draga (R)	- Torina (R)
- Ljut (UG)	- Pisak (UG)	- Radoška draga (R)	- Torine (Č)
- Ljut (K)	- Pištet (N)	- Ravna (N)	- Umci (R)
- Ljut (N)	- Pločnjak (Č)	- Razdolje (K)	- Umci (L)
- Ljut (VG)	- Pod Crnim umcem (K)	- Razorine (L)	- Vaganjica (Di)
- Ljutine (Di)	- Pod vlake (Vu)	- Rust (L)	- Varatuša (K)
- Ljutine (Di)	- Pod vodom (L)	- Rust (Vu)	- Velika vlaka (Di)
- Ljutine (VG)	- Podgrede (Vu)	- Samograd (N)	- Velika vlaka (L)
- Mala vlaka (Di)	- Podine (D)	- Samogred (L)	- Vinac (Di)
- Malačka (R)	- Podine (R)	- Sinokoši (R)	- Vinac (L)
- Mandina draga (Č)	- Podjarebinjak (D)	- Sklop (R)	- Više klačine (N)
- Mandino brdo (Č)	- Podlokva (R)	- Sklop (R)	- Vlaka (R)
- Mešurica (Č)	- Podmalačka (R)	- Soline (Č)	- Vlaka (K)
- Moseć (Di)	- Potočina (L)	- Sratočka strana (Di)	- Vlaka (K)
- Nad piskom (UG)	- Povr vlake (Vu)	- Staze (Di)	- Vlake (Di)
- Odrtrice (Vu)	- Pralina (R)	- Stinjavje (UG)	- Vlake (D)
- Opčićište (D)	- Pridivište (Č)	- Stražbenica (L)	- Vučje drage (R)
- Opor (R)	- Prisoje (Ko)	- Šarinka (K)	- Zelena (L)
- Oporić (R)	- Prisoje (R)	- Široka (R)	- Zelenikovac (L)
- Osoje (Ko)		- Škarina draga (R)	

ZAKLJUČAK

Primjena toponimijskog pristupa u istraživanjima hrvatskih geografa u proteklom razdoblju češće je bila u znaku perifernog nego sustavnog bez obzira na njegove prednosti u interdisciplinarnom istraživanju prostora. Navedena se ocjena odnosi i na prostor Splitske zagore koji za razliku od gospodarskih mogućnosti predstavlja toponimijski bogato područje. To je i razumljivo ako se uzme u obzir da je vjekovima bio nezahvalno granično područje u kojem su se sukobljavali interesi raznolikih naroda i država različitih po stupnju razvoja, gospodarskim aktivnostima, nacionalnim, vjerskim i političkim obilježjima i koji su znakove svoje nazočnosti ostavljali u raznolikom i bogatom nazivlju. Brojne gradine i gromile te nazivi kuline, katuništa, kažela, svjedoče o relativno gustom naseljenosti prostora već u ilirskom razdoblju. Prevlast ojkonima s korijenima u hrvatskom jeziku svjedoči pak o dugotrajnoj prisutnosti Hrvata na tom području. Većina prezimena predstavlja patronime ili matronime hrvatskih imena. Turcizmi koji su također zastupljeni u prezimenima zagorskih sela odraz su dugotrajnog osmanlijskog utjecaja na ovaj prostor te vremena doseljavanja i prostora odakle je stanovništvo dolazilo u ovaj prostor.

Toponomija ili geografsko nazivlje Splitske zagore predstavlja značajan izvor historijsko geografskih pokazatelja. Ono naime pruža mogućnost analize promjena u prostornoj stvarnosti, kao npr. promjene u gospodarskom značenju i funkcijama

(stočarske, ratarske i sl.), promjene u naseljenosti, lokaciji i značenju pojedinih naselja, krajoliku i prirodnogeografskim obilježjima (hidrografija, vegetacija, okršavanje i sl.). Toponimi također mogu upućivati na zaključke o migracijama stanovništva, o socijalnim odnosima, političkim utjecajima i ovisnostima, jezičnim, kulturološkim civilizacijskim i drugim utjecajima bližih ili udaljenijih prostora ili zajednica.

POZIVNE BILJEŠKE

1. Barac-Grum, V., Toponimija gorskokotarske regije u Hrvatskoj, Onomastica Jugoslavica, br. 3-4, Zagreb, 1973-4; Bjelanović, Z., Antroponimija Bukovice, Split, 1988; Kovačević, S., Prilog geografskoj terminologiji, Naš jezik, br. 6/1937-38.; Matas, I., Toponimi motivirani vodom u dijelu Dalmatinske zagore, Rijec, Rijeka, 2000., Mažuranić, V., Prinosi za hrvatski pravno povijesni riječnik, sv. I i II, Informator, Zagreb, 1975, reprint izdanja JAZU, 1908-22 god.; Ostojić, I., Prilog onomastici šibenskog kraja, Zbornik Kačić XVI, Split, Simeon R., Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, Sv. I i II, Matica Hrvatska, Zagreb, 1969.; Skok, P., Etimologijski riječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sV. I-IV., JAZU, Zagreb, 1971-1974. Skok, P., Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Sv. I i II, Jadranski institut, JAZU, Zagreb, 1950.; Šimunović, P., Hrvatska zemljopisna nomenklatura u dalmatinskom krškom području do kraja 13. stoljeća, Čakavska rič, I/1971.; Šimunović, P., Nomenklatura Poljičkog krša, Poljički zbornik, svezak II, Zagreb, 1971.; Šimunović, P., Toponimija otoka Brača, Brački zbornik, br. 10, Supetar, 1972.; Šimunović, P., Zemljopisna imena kao spomenička baština, Rasprave 8-9 (1982-1983.); Skaljić, A., Turcizmi u srpsko-hrvatskom jeziku, Svjetlost, Sarajevo, 1966.
2. Od 1969. do 1991. časopis je izlazio pod naslovom Onomastica Jugoslavica i u tom je razdoblju tiskano 14 brojeva. Od 1992. časopis izlazi pod naslovom Folia Onomastica Croatica.
3. Tako, na primjer, R. Pavić navodi kako zbog migracija, etnik Gerovac ili Geravac postaje i vrsta krumpira u Llici, vjerojatno prema Gerovu u Gorskom kotaru, itd. Ovo je ujedno i primjer detoponimizacije, tj. pretvorbe jednog toponima u pojam. Prema imenu države Panama naziva se i šešir panama, a prema imenu otoka Murano (poznatom središtu proizvodnje i prerade stakla) nazvana je i vrsta stakla (murano).
4. Podaci o nazivlju prikupljeni su iz:
 - a) Osnovne državne karte mjerilo 1:5000 i to: Prgomert; listovi br. 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 36, 37, 38, 39, 40, 46, 47, 48, 49, 50, Trogir; listovi 6, 7, 8, 9, 10, Muć; listovi 21, 22, 31, 32, 41, Split, list 1
 - b) Topografske karte mjerilo 1:25 000, listovi Nevest (107-3-2), Gornje Utore (107-4-1), Muć (107-4-2), Trogir; (107-4-3), Split (107-4-4)
 - c) Topografska karta mjerilo 1:50 000, Šibenik 4 i Split 3
5. Mletački je katastar raden od 1709. do 1711. godine. Izrada katastra bio je opsežan posao, a napravljen je vrlo precizno. Rezultati katastarskog premjera nalaze se u Historijskom arhivu u Zadru. Za demografske i gospodarske analize posebno je važan tablični prikaz po katastarskim općinama, u sklopu kojeg su zapisana imena i prezimena nositelja domaćinstava. Radilo se uglavnom o muškarcima. Iznimno su se upisivala imena žena, koje su kao udovice bile nositelji domaćinstva. U ispisu imena i prezimena česte su pogreške. One su najvjerojatnije posljedica ispisivanja hrvatskih imena talijanskom grafijom, jer su popisivači uglavnom bili Talijani. Uz imena nekih osoba upisivale su se i službe koje su te osobe obavljale, kao na primjer: C(avalier), Cap(itano) i sl. U nekim katastarskim općinama bilo je i vlasnika s područja drugih općina.
6. Austrijski katastar (premjer i prikupljanje podataka) raden je između 1829. i 1840. godine. Dokumentacija se nalazi u Arhivu mapa koji je u sastavu Historijskog arhiva u Splitu. Za demografska i gospodarska istraživanja posebno su zanimljivi ekonomski opisi te popisi parcela i građevina s imenima njihovih vlasnika
7. Katić L., Povijesni podaci iz vizitacije trogirске biskupije u XVII. stoljeću, Starine, knjiga 48., JAZU, Zagreb, 1958.
8. O popisima i turskim defterima, detaljnije na osnovi turskih dokumenata, pisao je Fehim Dž. Spaho u radovima: Defteri za kliški sandžak iz 16. i početka 17. stoljeća, Prilozi za orijentalnu filologiju, Sarajevo, br. 34/1984. i Splitsko zaleđe u prvim turskim popisima, Acta historico oeconomico Jugoslavie, vol. 13. Zagreb, 1986.

9. M. Matas, Mučko-lečevački prostor, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 1993. i Krešimir Kužić, Povijest Dalmatinske zagore, Književni krug, Split, 1997.
10. Fehim Dž. Spaho u radovima: Defteri za kliški sandžak iz 16. i početka 17. stoljeća, Prilozi za orijentalnu filologiju, Sarajevo, br. 34/1984. i Splitsko zaleđe u prvim turskim popisima, Acta historico oeconomico Iugoslaviae, vol. 13. Zagreb, 1986.
11. P. Šimunović, Hrvatska prezimena, podrijetlo, značenje, Golden marketing, Zagreb 1995., Ivan Ostojić, Onomastika šibenskog kraja, Zbornik Kačić XVI, Split, 1984., str. 255. - 285., Pavao Rogić, Lična i porodična imena u jeziku, Rad JAZU, knjiga 303., str. 211.-231., Krešimir Kužić, Povijest dalmatinske Zagore, Književni krug, Split, 1997, Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika, JAZU, Zagreb, 1880/1882-1976.
12. Uz prezimena za koja su objašnjenja preuzeta iz djela P. Šimunovića u superskriptu stoji oznaka Š=Šimunović i odgovarajući broj stranice. Slovo O označava da je objašnjenje preuzeto iz rada I. Ostojića, R iz rada P. Rogića, K iz radova K. Kužića, slova A iz Akademijina Rječnika i slovo M iz radova T. Maretića
13. U novije vrijeme došlo je do promjene po kojoj je između slova P i R dodano slovo E tako da prezime umjesto Prdić glasi Perdić. Od nekih nositelja navedenog prezimena čuo sam kako se ne radi o uljepšavanju "nezgodnog" prezimena već o vraćanju izvornom obliku a koji je povezan s turskim nazivom perda koji označava pregradu ili zastor kojom se najčešće zaklanjao komin od direktnih vanjskih utjecaja i preko koje su se stajali odjevni predmeti (kaputi, kabanice i sl.)

LITERATURA

- Katić, L., 1958.: Povijesni podaci iz vizitacije trogirске biskupije u XVII stoljeću, Starine, knjiga 48., JAZU, Zagreb
- Kužić, K., 1997.: Povijest dalmatinske Zagore, Književni krug, Split
- Leksik prezimena socijalističke Republike Hrvatske, 1976., Institut za jezik Zagreb i Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb
- Matas, I., 2000.: Toponimi motivirani vodom u dijelu Dalmatinske Zagore, Riječ, Rijeka, str. 57-65.
- Matas, M., 1993.: Mučko-lečevački prostor - historijsko geografski prikaz, Hrvatsko geografsko društvo
- Ostojić, I., 1984.: Onomastika šibenskog kraja, Zbornik Kačić XVI, Split, str. 255-285.
- Pavić, R., 1980.: Geografski aspekt toponimije, Spomen zbornik o 30. obljetnici Geografskog društva Hrvatske, Zagreb, str. 121-134.
- Lopašić, R., 1884.: Spomenici hrvatske krajine, knjiga 1., Zagreb
- Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika, 1880/1882-1976, JAZU, Zagreb
- Rogić, P.: Lična i porodična imena u jeziku, Rad JAZU, knjiga 303. str. 211-231.
- Šimunović, P., 1971.: Hrvatska zemljopisna nomenklatura u dalmatinskom krškom području do kraja 13. stoljeća, Čakavska rič 1, str. 72-76.
- Šimunović, P., 1995.: Hrvatska prezimena podrijetlo, značenje, Golden marketing, Zagreb

SUMMARY

Toponymy of a Part of Splitska zagora

by

Mate Matas

This work deals with Splitska Zagora - a region in the northern background of Split (Dalmatia). It is situated between the mountain Moseć in the north, and Kozjak and Opor in the south. For the most part it is a karst, underpopulated and undeveloped region functionally closely linked with Split. Splitska Zagora is an area rich with toponyms, which can be seen on the topographical, geographical and cadastre maps. The toponymy riches is, in large measure, connected with the fact that the area was by ages a borderland and battlefield of various conflicts. Moreover, there lived population of different development level, economic activities, national, regional and political features, which left the marks of its presence in diverse and rich terminology.

Numerous hill-forts and graves, and appellations like *kulina*, *katunište*, *kažela* and other are evidence of a continuous presence of population since the Illyrian age.

Oikonyms or names of the settlements in the mentioned area derive from the Croatian language, which is evidence of a long presence of the Croats in this area. The Turkisms represented in the toponymy of the villages in Zagora are the consequence of a long Ottoman influence and the origin of the settlers coming to this area. The oikonyms are very old because the majority of the names of today's places are mentioned in the copy of the Klis county property taken from the register of the Kingdom of Croats in Nin in 1397. Some of them can be found in older documents, e. g. *Radošić* in the 9th century, *Visoka* in the 13th century and similar. The names of hamlets and smaller parts of particular villages are mainly patronyms or matronyms. Concentration of population and homes in hamlets and dispersion of properties as a specific feature of the area of Splitska Zagora, is the reflection of natural geographical characteristics or lack of larger complexes of cultivable land which would enable a group or disperse population.

A large number of isolated residential, economic and other edifices, especially stalls, has been marked on topographical and other maps which served as a source of data for toponymic analysis. In former periods the stalls were periodical seasonal habitations for people and cattle. Those located closer to the domicile hamlet served, first of all, for cattle (bovine and small), and in the remoter ones people used to spend the night, too. The stall names mainly represent numerous adjectives derived from the owners' family names.

A special group of toponyms consists of those used for the hill-forts situated mostly on the tops of the hills which, in former, unsafe periods, served as a shelter and protection for the surrounding population, as well as a place for receiving and sending important information (by means of fire, smoke and similar). The remnants of older demolished objects called *kuline*, Illyrian graves and similar also belong to this group. The religious and church toponyms mainly correspond to the names of the saints protectors (patrons).

Hydronyms in the area of Splitska Zagora are prominent for numerous specifics, which is quite understandable if we bear in mind that water and water supply have always been one of the most important problems of that region. Namely, regardless of significant quantities of precipitation, water disappears quickly through the cracks of the porous limestone basis. Consequently, there are neither karst sources, nor surface streams, and the main water reserves are kept in little wells, cisterns, pools and stone basins. Hydronyms have been named according to: a) common nouns, b) appellations of locations, c) characteristics of water, d) affiliation, e) appellations of animals.

Regarding differences in significance of particular hydronyms in various parts of Croatia and Dalmatia, more detailed explanations have been given for some of them which are considered typical for the villages in Splitska Zagora.

Oronyms make a specially numerous group of toponyms in Zagora, which is in concordance with a marked relief diversity or relative relief of that area.

Appellations for fields and fences are also very numerous and different, but they can be seldom found on the maps. Some of them refer to the name of the owner who has built dry stone walls to separate them from the public areas. Some of them are called "*vatačine*", and they emerged by grabbing of ("*vatanje*") the public areas, some are called according to the names of those who did that: e. g. *Markov vrt* (Marko's garden), *Pilipova njiva* (Pilip's plough-field), *Šimunova draga* (Šimun's dell). If we compare appellations recorded on the map and the actual situation (checked on the ground and by talking to the people living there), we can conclude that only one third of appellations of fields and fences has been registered on the maps. Some of them were not even registered on the cadastre maps (1:2880), which are known as very precise. In the appellations of fields and fences the Croatian words prevail, while the foreign words are very rare.

Appellations of public area localities, i. e. village districts were registered even more rarely. On the basis of checking on the ground, at a rough estimate, we can say that less than 10 percent of them were registered. That part of terminology is also very rich, which is quite understandable if we remember the long presence of population in that area and need of the people to mark particular localities precisely. In this terminology the Croatian words prevail, too.

The shortage of the written documents and papers about the area of Zagora from former periods (even registers of births, marriages and deaths lack for the majority of villages; they were mostly taken away, burnt or destroyed in unsafe war periods), as well as meager scientific works and analyses of historical, demographical, geographic, toponymic and other characteristics of the area of Splitska Zagora, represented a limiting factor concerning the approach and depth of the analyses. In the past period, the Croatian geographers applied the toponymic approach in their research more often peripherally than systematically, with no regard to the advantages of a systematic research in the interdisciplinary research of an area. This evaluation also relates to the area of Splitska Zagora which, in contrast to its economic possibilities, represents a region rich with toponyms.

Primljeno (Received): 13-6-2001

Prihvaćeno (Accepted): 28-1-2002